Az ember és a gép

Zoran Petrović újvidéki tárlata

Az ember és a gép viszonyát az elsők között Zoran Petrović választotta témául az ötvenes évek kezdetén. Az ember és a gép elidegenedésének érzelmi és hangulati kifejezést adott, mondanivalóját a múltba ágyazva közli. A múltbeli álló eseménysort a mai művészet eszközeivel fejezi ki. A Matica srpska Képtárában megrendezett retrospektív tárlatának anyagát az 1953 december és 1975 között készült alkotásaiból válogatta. A termékeny időszakot 94 alkotás mutatja be.

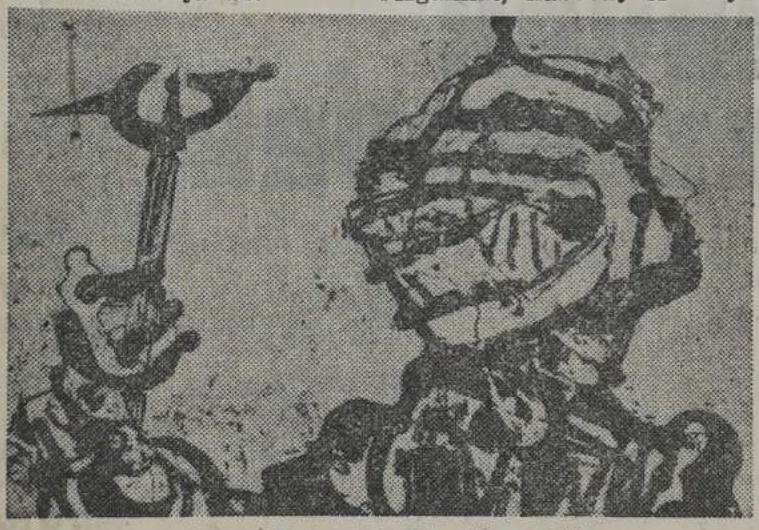

Zoran Petrović: Páncélos vitéz

A rajzok, festmények és szobrok, stílusjegyeik szerint, egységes folyamatot alkotnak. Legkorábbi festményei — melyek ezen a tárlaton nem szerepelnek — a természetfestés, festőiség és posztimpresszionizmus modorában készültek. 1953 és 1975 között az új törekvések érezhetőek voltak a művésztelepeken is, ahol Zoran Petrović egyike volt az újítóknak, mind a technológia, mind a kifejezésmód terén. A mezőgazdaság és az iparosítás kezdetén elsők között érezte meg a dinamikát és ellentmondásokat, amelyek az elmúlt két évtizedet jellemezték.

A kiállítás katalógusában Grozdana Šarčević ezt írja (nem említve a művésztelepi jelentőségét): „Zoran Petrović maximálisan képes átnézni minden problémát, s e tulajdonsága ápolásának köszönhető elsősorban, hogy sikerült lényegesen csökkenteni művészetünk fejlődési ütemének lemaradását általában, de az élet üteméhez képest is... Továbbá: az elavult realista jellegű bánáti — vajdasági tájkép meghátrál a bánáti ember és nép autentikus folklór színezetű lelki tájképe előtt, hogy felgyorsítsa haladását és igyekezzen utolérni az élet gyorsuló ritmusát". Zoran Petrović befelé fordul, gyerekkori élményeit a „mával" sűríti, és a képzelet időgépén visszamegy őseinek korába. Amennyit az élet fejlődött, annyit „visszafelé fut", és az akkorihoz hasonló légkört (nyugtalanságot, izgalmat, háborút és fenyegetést) érzékeltet, mint ahogyan 1955 és 1965 között is tette. Ez tehát élményeink szubjektív behelyettesítése, és „az élet színterét" a parasztháborúk idejére teszi át. Műveiben az idő a középkornak vagy a korai újkornak felel meg.

Zoran Petrović önmaga felé fordítja a művészetét, de nemcsak szubjektív módon, hanem objektivizálja az ember számára. De ez a belső menekülés a külső valóságtól meghozta az „eredményt": csökkentette a feszültséget azáltal, hogy a történelmi jelenben áttételesen beszélt a falu, a város, a tőkekoncentráció kérdéseiről, úgy, hogy azt a vitézi tornák „rozsdás vértezetével" takarta be.

Szobrászattal 1957-ben kezdet foglalkozni. Vasalkatrészekkel, hulladékból, motor, különféle fém- és öntöttvasdarabokból hegesztette szobrait. 1970-től kezdve a „morbid anyag" helyett világos és színes domborműveket és szobrokat is készít, amelyek néprajzi, humoros, könnyed hatásúak. Képei fokozatosan világosodnak.

Zoran Petrović életszemlélete egyformán jelentős történelmileg és művészetileg, mert egybeesik 30 éves fejlődésünkkel, a szocializmus építésével. Az ember és gép problémáit veti föl. Jóllehet rusztikusan teszi ezt, mégis eljut a mai kérdésekhez: a kasza suhintásától a fogaskerekek csikorgásáig. A gyermek félelmével figyeli a szerszámokat és a gépeket. De a gépek a háború eszközei is lehetnek. Az egyik oldalon a komor gép áll, mely föllázadhat az ember ellen, a másik oldalon pedig a lándzsák, vértek, sisakok, fegyverek. Formában a szürrealizmust absztrakt informformel stílusokat néprajzi elemekkel társította, ötvözte össze. A tartalmi s ezáltal a formai megoldás is visszakanyarodik oda, ahonnan elindult, a néprajzias, „bánáti" életformához, mely osztályharc nélküli. Zoran Petrović egy egész kornak a drámáját analógiákkal és jelképesen fejezte ki, a mezőgazdaságból az iparba való átmenet korában.

ÁCS József

A Parasztlázadás ősbemutatója

A zágrábi Vatroslav Lisinski hangversenyteremben tegnap este megtartották Vatroslav Mimica Parasztlázadás 1573 című filmjének ősbemutatóját. A produkció háromévi elő munkálatok után egy évig készült, s a premiert pontosan azon a napon tartották meg, amelyen tavaly az első beállítást forgatták. A köztársaságközi együttműködés keretében és számos vállalat támogatásával létrejött film operatőrje Branko Blažina, díszlettervezője Veljko Despotović, jelmeztervezője Ferdinand Kulmer, zeneszerzője pedig Alfi Kabiljo. A filmben legjelesebb színészeink lépnek fel.